

Jakelussa mainituille

SAKKOMENETTELYN SOVELTAMISALAN LAAJENTAMINEN

Työryhmän asettaminen

Oikeusministeriö on tänään asettanut työryhmän, jonka tehtävänä on arvioida tuomioistuimen ulkopuolella tapahtuvan rikosasioiden summaarisen menettelyn soveltamisalan laajentamista ja valmistella sitä koskevat säännösehdotukset.

Toimikausi

Työryhmän toimikausi on 8.6.2016 – 30.11.2016.

Tausta

Pääministeri Juha Sipilän hallituksen strategisen ohjelman (29.5.2015) mukaan hallituskaudella mahdollistetaan tuomioistuinten keskittyminen ydintehtäviin. Ohjelman mukaan alioikeuksista siirretään summaariseen menettelyyn eli rangaistusmääräysmenettelyyn rikosasiat, joista voi seurata sakkoa tai vankeutta enintään kaksi vuotta (hallitusohjelman liite 6, s. 30).

Voimassa olevan rangaistusmääräysmenettelystä annetun lain (692/1993) soveltamisala on rajattu rikoksiin, joista ei ole säädetty ankarampaa rangaistusta kuin sakko tai enintään kuusi kuukautta vankeutta. Rangaistusmääräysmenettelyssä voidaan määrätä sakkorangaistus ja enintään 1000 euron menettämisseuraamus. Menettelyn soveltamisalaan aiheutuu lisärajoitteita oheisseuraamuksia koskevasta sääntelystä. Esimerkiksi rattijuopumukset jäävät soveltamisalan ulkopuolelle enimmäisrangaistusehdon täyttymisestä huolimatta, koska ajokieltoon määrääminen rattijuopumuksen pakollisena oheisseuraamuksena on ajokorttilain mukaan mahdollista vain tuomioistuimessa. Rangaistusmääräysmenettelyn edellä mainitut soveltamisalarajoitukset

koskevat myös sakon ja rikesakon määräämisestä annetulla lailla (754/2010) uudistettavaa summaarista menettelyä. Tämän lain voimaantulosta säädetään erikseen lailla. Voimaantuloa koskeva hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle vuoden 2016 aikana.

Summaarisen menettelyn soveltamisalan laajentaminen merkitsisi kustannussäästöjä etenkin tuomioistuinten ja jossain määrin myös syyttäjälaitoksen toimintamenoissa. Vain luonteeltaan selvät ja yksinkertaiset asiat soveltuvat käsiteltäviksi summaarisessa menettelyssä, ja menettelyn käyttö edellyttää mahdollisen asianomistajan sekä jatkossa myös epäillyn suostumusta. Summaariseen menettelyyn siirtyvien asioiden lukumäärä ja tavoiteltu säästöpotentiaali on siten arvioitava selvästi hallitusohjelmassa esitettyä arviota (noin 30 000 asiaa) pienemmäksi. Alustavasti voidaan arvioida, että soveltamisalasäännöksissä olevan enimmäisrangaistuksen nostaminen hallitusohjelman mukaisesti kahteen vuoteen voisi siirtää tuomioistuimista summaariseen menettelyyn noin 4 000 – 10 000 asiaa vuodessa. Mahdollinen rattijuopumusrikoksia koskeva ajokorttilain muuttaminen siten, että ajokieltoseuraamus voitaisiin määrätä tuomioistuimen ulkopuolella, voisi merkitä lisäksi noin 5 700 asian vuosittaista siirtymää. Tämä lisäisi poliisin työtä, koska tällöin nämä ajokielto-asiat siirtyisivät tuomioistuimelta poliisille käsiteltäviksi hallintomenettelyssä. Tällöin olisi tarpeen tarkastella myös ajokorttilakia siten, että ajokiellon määräämismenettelyä pystyttäisiin keventämään hallintolaista poikkeavin säännöksiin. Hallitusohjelmassa esitettyä 40 miljoonan euron vuosittaista säästötavoitetta on julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2017–2020 pienennetty 10 miljoonaan euroon.

Perustuslain 3 §:n 3 momentin mukaan tuomiovaltaa käyttävät riippumattomat tuomioistuimet. Eduskunnan perustuslakivaliokunta on vakiintuneessa käytännössään katsonut, että tuomiovallan laajentamiseen tuomioistuinlaitoksen ulkopuolelle on suhtauduttava pidättyvästi, ja pitänyt ensiarvoisen tärkeänä, että lailla voidaan säätää tuomiovallan käytön kannalta vain vähämerkityksellisiä poikkeuksia (ks. esim. PeVL 7/2010 vp s. 3/I, PeVL 1/1982 vp s. 4/I, PeVL 12/1993 vp s. 1/II ja PeVL 46/2005 vp s. 4/I). Sakkomenettelyn soveltamisalan laajentaminen merkitsisi laajennusta tuomiovallan siirtämiseen syyttäjä- ja poliisiviranomaisille. Myös EU:n lainsäädännöstä, erityisesti syytetyn vähimmäisoikeuksia koskevista direktiiveistä, aiheutuu mahdollisesti rajoituksia summaarisen menettelyn soveltamisalan laajentamiseen.

Muutos vaikuttaa myös asianomistajan asemaan. Antamalla suostumuksensa summaarisen menettelyn käyttämiseen asianomistaja luopuu mahdollisuudestaan saada korvausvaatimuksensa käsitellyksi rikosasian yhteydessä joutuen siten ajamaan mahdollista vaatimustaan erillisenä riita-asiana.

Tavoitteet ja tehtävät

Työryhmän tehtävänä on arvioida keinoja rikosasioiden tuomioistuimen ulkopuolella tapahtuvan summaarisen menettelyn soveltamisalan laajentamiseksi ottaen huomioon erityisesti edellä mainitut perustuslakia ja EU-säädöksiä koskevat reunaehdot sekä laatia laajentamista koskevat säännösehdotukset. Työryhmän on työssään kiinnitettävä huomiota oikeusturvaa koskeviin vaatimuksiin, asianomistajan asemaan ja rikoksista määrättäviin menettämisseuraamuksiin.

Voimassa oleva rangaistusmääräysmenettelystä annettu laki on säädetty poikkeuslakina perustuslain säätämisyjärjestyksessä. Muutosten lähtökohdaksi tulee tämän vuoksi ottaa uusi sakkomenettely, josta säädetään sakon ja rikesakon määräämisestä annetussa laissa. Työryhmän työssä tulee tarkastella myös sakon määräämistä koskevan menettelyn yksityiskohtia ja mahdollisuuksia menettelyn yksinkertaistamiseen ottaen kuitenkin huomioon erityisesti perustuslaista seuraavat rajoitukset. Työryhmän tulee tarkastella myös ajokieltomenettelyn yksityiskohtia ja mahdollisuuksia menettelyn yksinkertaistamiseen.

Työryhmän työskentelyssä on otettava huomioon oikeudenhoidon uudistamisohjelman linjaukset vuosille 2013–2025.

Työskentelyssä on kiinnitettävä huomiota mahdollisten uudistusten edellyttämiin tietojärjestelmämuutoksiin ja niiden kustannuksiin. Sakkojen määräämiseen liittyviä tietoja käsitellään muun muassa poliisiasiain tietojärjestelmässä (Patja), poliisin operatiiviset lomakkeet -järjestelmässä (POLO) sekä syyttäjälaitoksen ja yleisten tuomioistuinten asian- ja dokumentinhallintajärjestelmässä (AIPA).

Osana ehdotusten valmistelua tulee arvioida niiden taloudelliset vaikutukset, mukaan lukien vaikutukset valtion talousarvioon ja julkisen talouden suunnitelmaan.

Työryhmän ehdotus tulee laatia hallituksen esityksen muotoon.

Organisointi

Puheenjohtaja:

Lainsäädäntöneuvos Ville Hinkkanen, oikeusministeriö

Jäsenet:

Lainsäädäntösihteeri Tuukka Vähätalo, oikeusministeriö

Poliisitarkastaja Jari Pajunen, sisäministeriö

Liikenneneuvos Kimmo Kiiski, liikenne- ja viestintäministeriö

Valtionsyyttäjä Johanna Hervonen, Valtakunnansyyttäjänvirasto

Poliisitarkastaja Matti Högman, Poliisihallitus

Käräjätuomari Juha Fredriksson, Helsingin käräjäoikeus

Asianajaja Anu Koivu, Suomen Asianajajaliitto

Tuukka Vähätalo toimii myös työryhmän sihteerinä.

Työryhmä voi tarpeen mukaan kuulla asiantuntijoita. Työryhmän tulee kuulla ainakin Oikeusrekisterikeskusta ja Liikenteen turvallisuusvirastoa (Trafi).

Työryhmän kokoonpanossa on pyritty ottamaan huomioon naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain (609/1986) 4 a §:n vaatimus, jonka mukaan työryhmässä tulee olla vähintään 40 prosenttia sekä naisia että miehiä, jollei erityisistä syistä muuta johdu. Vaatimusta ei ole voitu täyttää, sillä työryhmän tehtäväkuvauksen vuoksi kaikilla edustettuina olevilla tahoilla ei ole ollut esittää asiaan perehtynyttä naisehdokasta.

Kustannukset ja rahoitus

Työryhmä hoitaa tehtävänsä virkatyönä.

Ylijohtaja

Sami Manninen

Lainsäädäntöjohtaja

Lena Andersson

JAKELU

Työryhmän puheenjohtaja ja jäsenet

TIEDOKSI

Kansliapäällikkö Välimaa
Viestintäyksikkö
Sisäministeriö
Liikenne- ja viestintäministeriö
Valtakunnansyyttäjänvirasto
Poliisihallitus
Helsingin käräjäoikeus
Suomen Asianajajaliitto